

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

**ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА
ДАВНЬОГО СВІТУ, АНТИЧНОСТІ,
СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА СХОДУ**

Методичні вказівки

до виконання практичних семінарських занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»,
спеціальності G17 «Архітектура та містобудування»

Київ 2025

УДК72.03

Т33

Укладач Г. В. Шевцова, д-р арх., професор

Рецензент О. О. Горбик, канд. арх., доцент

Відповідальний за випуск О.С. Слепцов, д-р арх., професор

Затверджено на засіданні кафедри основ архітектури та архітектурного проектування, протокол №2 від 18 вересня 2025 року.

В авторській редакції.

Теорія розвитку мистецтва Давнього світу, Античності, Т33 Середньовіччя та Сходу [електронний ресурс] : методичні вказівки до виконання практичних семінарських занять / уклад. Г. В. Шевцова. – Київ : КНУБА, 2025. – 19 с.

Розглянуто загальні положення щодо місця і ролі курсу, його мети і завдання. Наведено методичні вказівки до проведення практичних семінарських занять: вказано теми семінарів, запитання і літературу до кожної з тем, практичні рекомендації щодо їх опрацювання; наведено приклади навчальних ілюстративних карток для обговорення на семінарах, рекомендації щодо відповідей за цими картками та загальні питання для самоконтролю.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво», спеціальності G17 «Архітектура та містобудування».

©КНУБА, 2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс «Теорія розвитку мистецтва Давнього світу, Античності, Середньовіччя та Сходу» є важливою дисципліною у підготовці фахівця галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво», спеціальності G17 «Архітектура та містобудування». Курс охоплює історію розвитку мистецтва Західної Європи від епохи Палеоліту до кінця доби Середньовіччя та Азії від епохи Палеоліту до кінця 19 сторіччя. Курс включає в себе лекції, практичні семінарські заняття, індивідуальну графо-аналітичну роботу і завершується диференційованим заліком.

Теорія світового мистецтва є одною з дисциплін історичного циклу, що поєднує потенціал культурологічних, історичних, естетичних та художніх знань і безпосередньо пов'язана з такими дисциплінами як «Історія світової архітектури» та «Культурологія». Дана дисципліна належить до вибіркової частини циклу професійної підготовки фахівця-архітектора.

Метою курсу є ознайомлення студентів з теорією та загальною картиною розвитку світового мистецтва в часових межах від епохи Палеоліту до кінця Середньовіччя. Картина розвитку мистецтва Сходу (Далекий і Близький Схід) подається в розширених часових рамках, від Палеоліту до кінця 19 ст.

Завдання курсу:

- Ознайомлення студентів з загальною теорією та історичною картиною розвитку цивілізацій Європи та Азії, їх міграцій, завоювань; шляхів виникнення й розповсюдження релігійних вірувань, культурних та мистецьких взаємовпливів;
- Ознайомлення студентів з теорією розвитку художніх напрямків, жанрів, стилів і технік Європи та Азії, їх розвитку, змін та взаємовпливів в рамках часу, що вивчається;
- Ознайомлення студентів з історією мистецтва по окремих країнах;
- Ознайомлення студентів з видатними мистецькими пам'ятками та основними персоналіями різних часів і регіонів з матеріалу курсу.

В результаті вивчення курсу «Теорія розвитку мистецтва Давнього світу, Античності, Середньовіччя та Сходу» *студент повинен знати:*

- історію та теорію розвитку мистецтва з матеріалу курсу (зазначених вище регіонів та часових меж);
- особливості періодизації культур та мистецьких стилів;
- причини та слідства розвитку особливостей мистецтва різних культур та часів;

- картину взаємовпливів і взаємозв'язків мистецтва різних культур з матеріалу курсу;
- імена та характеристики творчості основних митців;
- основні характеристики та особливості видатних творів мистецтва з матеріалу курсу.

Студент повинен вміти:

- розкрити свої знання усно і письмово;
- візуально розпізнавати митецькі твори зазначених регіонів та часу, вказувати їхні стилі чи належність до тих чи інших культур та періодів (етапів еволюції) в рамках цих культур, називати імена творців (за умови, якщо вони відомі);
- аргументувати свої відповіді, користуючись прийнятою мистецькою термінологією.

**Обсяг роботи студентів з вивчення першої частини курсу:
«Теорія розвитку мистецтва Давнього світу, Античності,
Середньовіччя та Сходу», види робіт і форми контролю**

Всього для вивчення першої частини курсу відведено 90 годин. Передбачено 20 годин лекцій, 10 годин практичних занять. З них 8 годин семінарських і 2 години відведено на захист індивідуального завдання, 60 годин самостійної роботи.

Індивідуальне завдання являє собою графо-аналітичну роботу (формат А2, ручна графіка), обрану студентом самостійно та попередньо затверджену з викладачем. Тема роботи повинна включати в себе аналітичний аспект: порівняння, визначення особливостей тих чи інших художніх явищ чи періодів розвитку образотворчого мистецтва з матеріалу курсу.

Контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарів, консультацій по індивідуальному завданню, захисту графо-аналітичних робіт та підсумкового контролю (залік). На залік виносяться питання, розглянуті під час лекцій та опрацьовані на практичних семінарських заняттях. Під час заліку від студентів в тому числі вимагається розпізнавати митецьки пам'ятки, їх стиль, країну і час створення по ілюстративних зображеннях.

Роль практичних семінарських занять в процесі вивчення дисципліни є особливо значущою. Саме на семінарах здійснюється поглиблене вивчення матеріалу, завдяки переводу знань студентів з пасивної форми (слухання лекцій, читання літератури) до активної (власна розповідь, аналітична робота, візуальне розпізнавання пам'яток).

Питоме значення у цьому процесі мають ілюстративні матеріали та візуальне розпізнавання на їх основі мистецьких пам'яток, що проводиться разом з викладачем та обговорюється з усіма студентами.

У другій частині даних методичних рекомендацій розкрито зміст практичних семінарських занять: наведено теми семінарів та загальні питання, вивчення яких допоможе студенту якісно орієнтуватися у винесеному на семінари ілюстративному матеріалі. Окремо надано літературу з кожної теми та загальні практичні рекомендації щодо аспектів, на які студентам слід звернути увагу під час підготовки до семінару. У третій частині роботи наведено приклади пропонованих для обговорення на семінарах навчальних карток їх зображеннями торів мистецтва з курсу, що вивчався, та можливі напрямки відповідей з поясненнями ходу думок у кожному окремому випадку. У четвертій частині методичних рекомендацій наводяться узагальнюючі питання для самоконтролю засвоєння матеріалу всього курсу.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар №1. Мистецтво Давнього Світу

(2 академічні години)

Питання по темі семінару 1

Блок А: Первинне мистецтво, мистецтво доби Неоліту

1. Як виникло мистецтво і яку роль воно грало в житті первісної людини, основні функції мистецтва від давніх часів до сьогодення;
2. Мистецтво доби палеоліту та його ритуальна складова: печерні розписи, зображення звірів;
3. Мистецтво доби неоліту та зміна його функції;
4. Трипільська культура та її місце в загальному культурному та мистецькому надбанні людства.

Блок В: Мистецтво Давнього Єгипту та Месопотамії

5. Загальна характеристика культури Давнього Єгипту, її періодизація;
6. Релігійно-філософська картина світоустрою в Давньому Єгипті та її вплив на формування мистецтва;
7. Мистецтво Давнього царства: основні його види та канони;
8. Мистецтво Нового царства: зміни та незмінність канонічних способів зображення;
9. Мистецтво Амарнського періоду;
10. Мистецтво Давнього Єгипту доби Еллінізму;

11. Короткий огляд культур і мистецьких технік країн регіону Месопотамії (Шумер і Акад, Вавілон, Хетська держава, Урарту, Асирія);
12. Короткий огляд мистецтва Давньої Персії.

Блок С: Крито-Мікенське мистецтво

1. Мистецтво Давнього Криту (зробити акцент на живописі та кераміці);
3. Мистецтво Мікен (зробити акцент на скульптурі та архітектурі);
4. Вплив мистецтва давнього Єгипту на Крито-Мікенське мистецтво;
5. Відмінності в мистецтві Криту та Мікен, спричинені відмінностями їх політичного устрою та вірувань.

Практичні рекомендації з підготовки до семінару 1

Семінар поєднує теми первинного мистецтва, мистецтва неолітичних культур, Давнього Єгипту, Месопотамії і Давньої Персії, Криту та Мікен. Під час роботи необхідно виявити послідовну зміну функції мистецтва в Давньому світі (від магічної до інформативно-декоративної) і акцентувати принципову межу між мистецтвом культур мисливців (палеоліт), пов'язаних з первинною магією привертання удачі на полюванні та хліборобів і скотарів (неоліт), пов'язаних з культурами родючості та домашнього вогнища. Важливо підкреслити, що мистецтво Давнього Єгипту і Месопотамії також фактично було однією з розвинених культур неолітичного типу, що базувалося в першу чергу на притаманних таким культурам культурах родючості та поховальних ритуалах, які, власне, і обумовили основні характеристики і жанри мистецтва регіону.

Важливо також акцентувати самотність мистецтва Криту і Мікен, водночас з певним впливом на нього єгипетських традицій, та в результаті вийти на питання родинності цих ранніх античних культур з Грецькою культурою.

Список літератури до семінару 1

1. *Маллінз Шарлот.* Коротка історія мистецтва / Маллінз Ш. – К.: Наш Формат, 2025.
2. *Горж С'юзі.* Коротка історія мистецтва / Горж С. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2021.
3. *Що таке мистецтво / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.]* – Режим доступу:

<https://surl.li/zwlqwv>

[перекладено за електронним ресурсом Boundless Art History] –
Режим доступу:

<https://courses.lumenlearning.com/boundless-arthistory>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

4. Доісторичне мистецтво/ Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/zqiaff>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

5. Мистецтво давнього Близького Сходу / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/ycpgdh>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

6. Стародавнє єгипетське мистецтво / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/dzdspl>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

7. Мистецтво Егейських цивілізацій / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/kfqwbf>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

Семінар №2. Мистецтво Античності

(2 академічні години)

Питання по темі семінару 2

Блок А: Мистецтво Давньої Греції

1. Загальна характеристика культури Давньої Греції (соціально-політичний уклад, релігія, естетика), її вплив на формування особливостей грецького мистецтва, періодизація;
2. Мистецтво Грецької архаїки – кори і куриси, впливи цивілізацій Давнього світу на зародження самобутності;
3. Мистецтво Високої класики – встановлення пізнаваних канонів і форм зображення, анатомії та динаміки людського тіла у скульптурі;
4. Ансамбль Афінського акрополя і його скульптурне оздоблення;
5. Скульптори Мирон, Фідій і Поліклет;
- 16 Мистецтво Пізньої класики та його відмінність від мистецтва Високої класики;
7. Скульптори Праксітель та Скопас;

8. Мистецтво доби еллінізму: новаторства та історико-політичні причини їх виникнення;
9. Розвиток і характерні особливості грецького живопису та мозаїки, їх зв'язок з архітектурою;
10. Грецька кераміка та її зміни протягом часу.

Блок В: Мистецтво етрусків і Давнього Риму

1. Культура та мистецтво етрусків, їх особливості та вплив на Давній Рим;
2. Грецькі впливи на Давній Рим – вторинність та самобутність римського мистецтва та їх причини;
3. Основні новаторські мистецькі здобутки Давнього Риму;
4. Римський скульптурний портрет;
5. Римський історичний барельєф;
6. Римська мозаїка та її відмінність від грецької;
7. Римський живопис та розкопки міст Помпеї і Геркуланум.

Практичні рекомендації з підготовки до семінару 2

Тема семінару поєднує Давньогрецьке та Римське мистецтво, що являють собою основу Античності. Важливо сформувати синтетичну точку зору на суспільний устрій, культуру та релігію Давніх Греків, які на пряму обумовили основні характеристики їх мистецтва та простежити еволюційний розвиток цього мистецтва в хронологічному порядку від Архаїки до Еллінізму. Важливо також підкреслити послідовну спадковість культур Античності, кожна наступна з яких, всотуючи мистецький досвід попередньої, одночасно збагачувалася новими впливами, як то сталося з запозиченням Давнім Римом Грецьких традицій, що накладалися на етруську основу.

Список літератури до семінару 2

1. *Маллінз Шарлот.* Коротка історія мистецтва / Маллінз Ш. – К.: Наш Формат, 2025.
2. *Горж С'юзі.* Коротка історія мистецтва / Горж С. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2021.
3. Стародавня Греція / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу: <https://surl.li/yfqphm> (дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.
4. Етруски / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/uhgjzy>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

5. Римляни / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/sqityd>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

Семінар №3. Мистецтво Європейського Середньовіччя

(2 академічні години)

Питання по темі семінару 3

Блок А: Мистецтво Візантії

1. Ранньохристиянське мистецтво (скульптура і живопис), його особливості та збережені артефакти;
2. Виникнення Візантії, особливості її культури, періодизація, територіальні межі, спадковість Античності і Близького Сходу;
3. Основні світоглядні та релігійні засади Візантії та їх вплив на формування унікального мистецтва;
4. Мистецтво ранньої Візантії, пам'ятки Константинополя і Равени;
5. Візантійське мистецтво 11-13 ст., його особливості, канони та символіка, відмінність від мистецтва ранньої Візантії;
6. Мистецтво пізньої Візантії, його особливості та відмінність від попередніх періодів розвитку візантійського мистецтва;
7. Еволюція зображення образу Ісуса в різні періоди розвитку візантійського мистецтва;
8. Візантійська мозаїчна смальтова техніка;
9. Візантійська ікона та її походження, родинність до Фаюмського портрету;
10. Візантійська книжкова мініатюра.

Блок В: Мистецтво раннього Європейського Середньовіччя та Романіка

1. Розвиток мистецтва Західної Європи у 5-7 сторіччях, епоха «Варварських королівств» та «Звіриний стиль»;
2. Мистецтво доби Каролінгів, та його вплив на подальше формування мистецтва Західної Європи;
5. Романіка як вияв практичних і духовних потреб доби;
6. Романська скульптура;
7. Романський живопис;
8. Романська книжкова мініатюра.

Блок С: Готичне мистецтво

1. Готика як цілісна синтетична система світогляду доби, що поєднує в собі архітектуру та всі види образотворчих мистецтв;
2. Готична скульптура, її основні види, особливості і функція;
3. Готичний вітраж та причини його виникнення;
4. Готична книжкова мініатюра та розписи олтарів;
5. Регіональні відмінності готичного мистецтва – Франція, Німеччина, Італія та ін.;
6. Порівняльна характеристика мистецтва Романіки і Готики.

Практичні рекомендації з підготовки до семінару 3

Семінар поєднує теми середньовічного мистецтва Європи в процесі його виникнення, становлення та розвитку. У випадку Візантії – продовження традицій римської Античності поєднувалося з сильним впливом мистецтва і поховальних традицій Єгипту (іконопис) та мистецьких технік Близького Сходу (архітектура, мозаїка та ін.). Новим міцним чинником зміни характеру і жанровості мистецтва Візантії стала також принципово нова релігія – християнство, що обумовила її абсолютно іншу естетику.

Говорячи про розвиток середньовічного мистецтва Західної Європи, важливо підкреслити момент історичного розриву з традиціями античності і повернення до неолітичних традицій в добу формування варварських культур, а також простежити подальше фрагментарне повернення античного досвіду за рахунок впливу римо-візантійської культури. Це врешті дозволить констатувати становлення принципово нових вивершених і тісно пов'язаних з архітектурою мистецьких стилів Романіки і Готики.

Список літератури до семінару 3

1. *Маллінз Шарлот.* Коротка історія мистецтва / Маллінз Ш. – К.: Наш Формат, 2025.
2. *Горж С'юзі.* Коротка історія мистецтва / Горж С. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2021.
3. Візантійці / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:
<https://surl.li/mulxal>
(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.
4. Ранньо-середньовічна Європа / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:
<https://surl.li/vblwiz>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

5. Романське мистецтво / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/bnfwfa>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

6. Готичне мистецтво / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/vnpztd>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

Семінар №4. Мистецтво Близького і Далекого Сходу

(2 академічні години)

Питання по темі семінару 4

Блок А: Мистецтво Близького Сходу

1. Особливості мусульманської релігії та світобачення як чинник специфіки мистецтва;
2. Географія мусульманського світу: Магриб і Машрик. Хронологічні таблиці;
3. Основні способи образотворчого мислення мусульманського мистецтва (орнамент, геометричні абстрактні зображення, арабески), специфічні типи архітектурних споруд (мечеті, караван-сараї, медресе, мавзолеї) та їх оздоблення (декоративність конструкцій, мозаїка, барельєф, інкрустація);
4. Регіональні розбіжності та взаємовпливи мусульманського мистецтва різних країн.

Блок В: Мистецтво Давньої Індії та країн Індокитаю

1. Цивілізації Південно-Східної Азії, розгляд основних релігій регіону (Індуїзм, Буддизм, Джайнізм та ін.);
2. Становлення основних парадигм індійської буддійської та індуїстської архітектури в її нерозривному зв'язку із скульптурою. Вплив Давньої Персії та Античності;
3. Особливості розвитку індійського монументального живопису, традиційні міфологічні сюжети та пластичні способи зображення фігур;
4. Індійська гравюра, її різновиди та джерела впливу;
5. Географічне положення Індокитаю, основні етапи історії регіону, релігійні та культурні впливи Індії, їх накладання на місцеві культурні та обрядово-релігійні традиції;

6. Розгляд мистецьких особливостей та важливих пам'яток Таїланду, Камбоджі, Індонезії Лаосу, В'єтнаму, М'янми.

Блок С: Мистецтво Китаю

1. Огляд релігійних вірувань Китаю (Даосизм, Конфуціанство, Буддизм). Хронологічні таблиці;
2. Особливості культурного, побутового та політичного укладу стародавнього Китаю (Епохи Шан, Чжоу, Цинь і Хань) – ритуальний бронзовий і глиняний посуд, глиняна скульптура, кургани і поховання, розписи гробниць;
3. Мистецтво періодів Південного і Північного Вея, епох Тан і Сун – буддійські наскальні барельєфи і живопис, тушовий живопис на свитках;
4. Епохи Юань, Мін, Цин: сюжетність і жанровість китайського живопису та декоративно-прикладного мистецтва;
5. Китайський живописний пейзаж і мікро-пейзаж. Видатні митці цих жанрів;
6. Садово-паркове мистецтво Китаю.

Блок D: Мистецтво Японії

1. Географічне положення як причина культурної самобутності Японії, історичний екскурс та хронологічні таблиці. Самобутні релігійні вірування японців – синто;
2. Добуддійське мистецтво – глиняна скульптура та посуд періодів Джьомон, Яйой і Кофун;
3. Мистецтво періодів Нара і Хейан. Буддійська скульптура та живопис доби, їх схожість та відмінність з китайськими аналогами;
4. Мистецтво Середньовіччя (періоди Камакура, Муромачі, Момояма) та вплив на нього Дзен-буддизму;
5. Садово-паркова та чайна культура Японії доби Середньовіччя;
6. Живопис Кано Ейтоку і Огати Коріна;
7. Мистецтво періоду Едо. Японська гравюра: Кацушіка Хокусай і Утагава Хірошіге.

Практичні рекомендації з підготовки до семінару 4

Цей семінар охоплює достатньо великий географічний та часовий ареал Близького та Далекого Сходу і Південно-Східної Азії.

Ареал Близького Сходу здебільшого представлений мусульманським мистецтвом. Правильно буде передовсім акцентувати увагу на загальних характеристиках регіону і вже після цього – розглядати особливості кожної конкретної культури в рамках свого

ареалу. При цьому слід сконцентруватися на релігії як основному чиннику характеристик мусульманського мистецтва.

Мистецтво Індії, країн Індокитаю та Далекого Сходу пов'язано загальною темою розповсюдження буддизму. Основну увагу рекомендовано звернути на загальні особливості буддійського мистецтва, що розповсюджуючись з Індії на інші країни Сходу, перепліталися з місцевими мистецькими та релігійними традиціями, утворюючи в кожній конкретній країні новий, самобутній культурно-мистецький конгломерат.

Список літератури до семінару 4

1. *Шевцова Галина*. Грані світу. Україна-Японія: дерев'яна архітектура / Г.В. Шевцова. – К.: Грані-Т, 2006. – 152 с.

2. *Шевцова Галина*. Історія японської архітектури і мистецтва / Г.В. Шевцова. – К.: Грані-Т, 2011. – 232 с.\

3. Ісламське мистецтво / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/vgeac>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

4. Мистецтво Південної та Південно-Східної Азії до 1200 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.]

– Режим доступу:

<https://surl.li/yvebvr>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

5. Південна та Південно-Східна Азія після 1200 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.]

– Режим доступу:

<https://surl.li/lbtvzt>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

6. Китайське та корейське мистецтво до 1279 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.]

– Режим доступу:

<https://surl.li/bnepof>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

7. Китай та Корея після 1279 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/uyykff>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

8. Японія до 1333 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/kokwsq>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

9. Японія після 1333 СЕ / Історія мистецтв. Проект Boundless (за підтримки Каліфорнійського університету в Девісі) / [Електронний ресурс Libre Text Ukrayinska, 2022.] – Режим доступу:

<https://surl.li/pxvofm>

(дата звернення: 09.09.2025). – Назва з екрана.

Семінар № 5 Захист індивідуального завдання (2 академічні години).

На цьому семінарі кожен студент усно захищає свою графо-аналітичну роботу, на основі чого проводиться індивідуальне обговорення результатів роботи разом з викладачем і всіма студентами групи.

ПРИКЛАДИ НАВЧАЛЬНИХ КАРТОК ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НА СЕМІНАРАХ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВІДПОВІДЕЙ

На семінарах обговорення означених вище питань проводиться здебільшого на основі ілюстративних зображень основних творів мистецтва з матеріалу курсу. Зокрема, зображення творів мистецтва для семінарських занять надаються студентам для обговорення не виокремлено, а групами по 2 або 3 штуки. Поєднання зображень в одну групу відбувається на основі певної логіки викладача – наприклад, поєднуються зображення з якимись схожими рисами, або навпаки – гранично різні за характером зображення. Студенти мають на першому етапі атрибутувати запропоновані пам'ятки, тобто визначити країну, час створення, стиль та (за наявності) назву і авторство об'єктів мистецтва на ілюстративних зображеннях. На другому етапі роботи студенти мають реконструювати викладацьку логіку поєднання ілюстративних зображень. При цьому, за правильні зараховуються всі, навіть відмінні від первинної думки викладача пояснення та версії студентів щодо логіки поєднання зображень, за умови якщо вони належним чином аргументовані та показують наявність у студента багажу теоретичних знань з означеної тематики. Наведемо декілька прикладів подібної роботи.

Рис. 1. Приклад поєднання зображень творів мистецтва у групу по дві штуки

На Рис. 1 наведено приклад поєднання зображень творів мистецтва у групу по дві штуки. У даному випадку ми маємо зліва артефакт мистецтва Давнього Єгипту, а саме: портретний бюст цариці Нефертіті (скульптор Тутмос), що належить до Амарнського періоду Нового царства. Справа зображений приклад мистецтва Давньої Греції, а саме голова бронзової статуї Дельфійського візничого, що належить до періоду Високої класики, скульптор невідомий. Саме ці відомості (повністю або частково) студенти мають визначити на першому етапі роботи з цією групою зображень.

На другому етапі роботи студенти мають пояснити логіку поєднання цих двох зображень в одну групу. За версією викладача (тобто, основною версією), ці зображення поєднані, аби студенти могли наочно пояснити різницю в зображенні обличчя людини в мистецтві Давнього Єгипту і Давньої Греції, а саме, протиставити точні портретні риси Єгипетського мистецтва з пропорційно ідеальними, але без індивідуальних характеристик, обличчями у давньогрецьких зображеннях.

Однак, студенти цілком можуть надати і розвинути на обговоренні свої версії іншої логіки поєднання цих зображень, наприклад, аргументувати це, як приклад виявлення однакового потягу мистецтва давнього Єгипту і Давньої Греції до беземоційності обличчя, або ж культу краси і молодості, що були характерними як для Давньої Греції, так і для зображень фараонів і членів їх родин у Давньому Єгипті. Кожну з наданих логічних гілок можливо при цьому розвивати і поглиблювати, наприклад, варто було б зауважити, що згадана беземоційність обличчя в Єгипті та Греції трохи різниться, і впливає зовсім з інших причин. Зокрема, в Давньому Єгипті вона тісно пов'язана

з поховальними культами, а в Давній Греції є суто світською, естетичною рисою передачі ідеальної, не спотвореної емоціями краси.

Рис. 2. Приклад поєднання зображень творів мистецтва у групу по три штуки

На Рис. 2 наведено приклад поєднання зображень творів мистецтва у групу по три штуки. Зліва розташоване зображення статуї Венери (Афродіти) Мілоської (Давня Греція періоду Еллінізму, скульптор Агесандр Антіохійський). В центрі розташовані барельєфи періоду Романіки, що зображують Адама і Єву під деревом Пізнання (1125 рік, фасад будинку віконта у місті Сен-Антонен-Нобль-Валь, Тарн і Гаронна, Франція). Справа показано готичний барельєф, що зображує Архангела Габріеля і Марію у сцені Благовіщення на центральному порталі західного фасаду собору Нотр Дам в Реймсі (Франція, приблизно 1240—1250 рр.). Атрибутація цих творів (повністю або частково) є завданням першого етапу роботи з означеною групою.

На другому етапі обговорення реконструюємо логіку поєднання трьох зображень. За версією викладача, це виявлення принципів часових змін у способі зображення людини. Від реалістичності, пропорційності та ідеальної естетики скульптур Давньої Греції, через переривання традиції Античності та повну втрату майстерності реалістичного зображення людського тіла у період Романіки, ми просуваємося до Готики, що певним чином надолужує скульптурні техніки Античності і зображує людей вже цілком реалістично та пропорційно, але на відміну від Давньої Греції – не врівноважено-ідеально, а емоційно, динамічно, характерно і менш тілесно. Студенти можуть також додавати від себе будь-які інші обґрунтовані версії реконструкції логіки поєднання цих трьох зображень.

Для груп з трьох зображень існує також і третій етап колективної семінарської роботи, який базується на обговоренні логіки можливості

виключення з групи одного з зображень за якимись вагомим причинами. Наприклад, центральне зображення (Адам і Єва) можна було би прибрати тому, що воно, на відміну від бічних зображень, показує людину не дуже вміло, без правильних пропорцій і реалістичної анатомії тіла. Ліве зображення (Венера Мілоська) можливо прибрати через суттєво відмінний час створення – ця скульптура належить до мистецтва Давнього світу (Античність), а інші дві – до Середньовіччя (Романіка і Готика). В той же час, праве зображення (сцена Благовіщення) можливо було би прибрати через те, що, на відміну від інших двох варіантів, обличчя скульптур тут зображено в русі міміки, з емоційним, характерним і навіть подекуди саркастичним виразом. Варіантів розвитку обговорення запропонованої теми, залежно від ерудованості, зацікавленості і особистих інтересів студентів, на цьому етапі дуже багато.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що вивчає історія мистецтва?
2. Яка функція мистецтва та як вона змінювалася з часом?
3. Поясніть взаємовідносини живописного, скульптурного та архітектурно-будівельного мистецтв в різні епохи.
4. Поясніть загальне поняття стилю в мистецтві.
5. Первинне мистецтво та архітектура: охарактеризуйте особливості печерного живопису і первинної скульптури.
6. Порівняйте культуру та мистецтво часів палеоліту і неоліту.
7. Охарактеризуйте Крито-Мікенську культуру, порівняйте мистецтво Криту і Мікен, Криту і Давнього Єгипту.
8. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Давньої Греції, назвіть часові періоди і особливості розвитку грецького мистецтва.
9. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Етрусків та їх вплив на Давній Рим.
10. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Давнього Риму.
11. Порівняйте мистецтво Греків та Римлян.
12. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Візантії.
13. Охарактеризуйте культуру та мистецтво доби раннього Середньовіччя та імперії Каролінгів.
14. Охарактеризуйте культуру та мистецтво періоду Романіки.
15. Охарактеризуйте культуру та мистецтво періоду Готики.
16. Порівняйте між собою мистецтво Романіки та Готики.
17. Охарактеризуйте мусульманське мистецтво з точки зору його обумовленості специфікою релігії та культури.

18. Дайте загальну характеристику культур та релігій Південно-Східної Азії і Далекого Сходу.
19. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Індії.
20. Охарактеризуйте культуру та мистецтво країн Індокитаю.
21. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Китаю.
22. Охарактеризуйте культуру та мистецтво Японії.
23. Порівняйте китайське та японське мистецтво.
24. Охарактеризуйте вплив буддизму на розвиток мистецтва країн Південно-Східної Азії та Далекого Сходу.
25. На основі всього курсу поясніть тенденції розвитку Європейського та Східного мистецтва, аргументуйте їх принципову відмінність та назвіть споріднені риси.

Навчально-методичне видання

**ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВА
ДАВНЬОГО СВІТУ, АНТИЧНОСТІ,
СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА СХОДУ**

Методичні вказівки

до виконання практичних семінарських занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»,
спеціальності G17 «Архітектура та містобудування»

Укладач **ШЕВЦОВА** Галина Вікторівна

Комп'ютерне верстання *А. П. Селівестрової*

Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 1,25
Електронний документ. Вид № 141/V-25

Виконавець і виготовлювач

Київський національний університет будівництва і архітектури
Проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002 р.